

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”

Vol. 43/2002

Colectia
BIBLIOTECA ECONOMICĂ

Seria
**Probleme
economice**

**POLITICA AGRICOLĂ
COMUNĂ
ȘI PERSPECTIVELE
PROBABILE
DEEVOLUȚIE**

Ioan DAVIDOVICI
- coordonator -

ISBN 973-85935-0-6

Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

Politica Agricolă Comună și perspectivele probabile de evoluție. Caracterizarea politicilor agricole românești din perioada asocierii la Uniunea Europeană

Centrul de Informare și Documentare Economică
București, 2002

Volumul de față prezintă tema
"POLITICA AGRICOLĂ COMUNĂ
ȘI PERSPECTIVELE PROBABILE DE EVOLUȚIE.
CARACTERIZAREA POLITICILOR AGRICOLE ROMÂNEȘTI DIN PERIOADA
ASOCIERII LA UNIUNEA EUROPEANĂ"
realizată de Institutul de Economie Agrară
în cadrul
Programului Național de Cercetare CERES.

Proiectul Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei Române
**"Modelarea politicilor economice în perspectiva integrării în Uniunea
Europeană și fundamentarea restructurării economiei României în contextul
tranziției spre o nouă Europă".**

Contract 155/2001
Etapa a II-a, P7

Director de proiect: dr. Ioan DAVIDOVICI

Editat de CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
REDACTOR-ȘEF - VALERIU IOAN-FRANC
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE - AIDA SARCHIZIAN

REDACTOR: DORINA GHEORGHE
MACHETARE ȘI TEHNOREDACTARE: VICTOR PREDĂ
CIDE/PROBLEME: Pro43.doc

Redacția și administrația: București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sectorul 5,
cod poștal 76 117, telefon: 0040-1-411 60 75, telefax: 0040-1-411 54 86
Adresa poștală: București 5, căsuța poștală 5 - 72

Materialele cuprinse în acest buletin pot fi reproduse numai cu aprobarea
conducerii Institutului Național de Cercetări Economice

Volumele seriei pot fi identificate și comandate fie în colecție anuală, respectiv ISSN 1222 - 5401,
fie pe fiecare titlu în parte, respectiv pe ISBN alocat fiecărui volum.

Pentru volumul de față: ISBN - 973 - 85935 - 0 - 6

CUPRINS

1. POLITICA AGRICOLĂ COMUNĂ ȘI PERSPECTIVELE PROBABILE DE EVOLUȚIE	5
1.1. Crearea și funcționarea Politicii Agricole Comune.....	5
1.2. Mecanismele PAC.....	9
1.3. Reglementările Politicii Agricole Comune pentru principalele produse agricole.....	10
1.3.1. PAC pentru principalele culturi în teren arabil.....	10
1.3.2. Reglementările PAC la carnea de vită și vițel, carnea de porc și carnea de pasăre.....	12
1.3.3. Reglementările PAC pentru lapte și produse lactate.....	13
1.3.4. Reglementările PAC în domeniul zahărului.....	15
1.3.5. Reglementările PAC pentru legume și fructe.....	16
1.4. Perspectivele de evoluție ale PAC.....	18
1.4.1. Implicațiile financiare ale lărgirii UE.....	18
1.4.2. Noile reglementări privind politica de dezvoltare rurală.....	18
1.4.3. Reglementările privind fermele de semisubzistență din țările candidate.....	19
1.4.4. Plățile directe în noua Politică Agricolă Comună.....	19
1.4.5. Implementarea simplificată a plăților directe - tranzițională și opțională.....	19
1.4.6. Cotele de producție bazate pe perioade recente de referință.....	20
2. CARACTERIZAREA POLITICILOR AGRICOLE ROMÂNEȘTI DIN PERIOADA ASOCIERII LA UNIUNEA EUROPEANĂ	21
2.1. Cadrul general.....	21
2.2. Politicile agricole din perioada asocierii la Uniunea Europeană: forțe inerțiale și dinamice în procesul dezvoltării.....	22
Anexă	33
Bibliografie	35

---

*Ediție realizată cu asistență financiară din partea Comunității Europene,
grant B7-030-ZZ00 24.03.08.15.*

Punctele de vedere exprimate în acest studiu aparțin autorilor și, prin urmare, nu pot fi considerate în nici un fel ca exprimând punctul de vedere oficial al Comunității Europene.

1. POLITICA AGRICOLĂ COMUNĂ ȘI PERSPECTIVELE PROBABILE DE EVOLUȚIE

1.1. Crearea și funcționarea Politicii Agricole Comune¹

Politica Agricolă Comună (PAC) a fost prima politică elaborată de Comunitatea Economică Europeană, fiind de fapt chiar “propulsorul” unificării europene, înainte de a deveni - datorită costurilor financiare extrem de importante - “victima” propriului său succes.

Termenii generali ai PAC au fost stabiliți prin Articolul 39 al Tratatului de la Roma în 1957. Inițial, obiectivele PAC au fost următoarele:

- creșterea productivității în agricultură prin promovarea progresului tehnic, prin asigurarea dezvoltării producției agricole și prin utilizarea optimă a factorilor de producție, în special a forței de muncă;
- asigurarea unui nivel de trai echitabil pentru populația agricolă comunitară, în special prin creșterea veniturilor individuale ale persoanelor din sectorul agricol;
- stabilizarea piețelor;
- asigurarea unei aprovizionări constante cu produse alimentare;
- asigurarea aprovizionării consumatorilor la prețuri rezonabile;

Principiile de bază care s-au aflat la baza elaborării acestei politici au fost: piața unică, preferința comunitară și solidaritatea financiară. Instrumentele de politică nu au fost clar definite de la început (cu excepția creării unor fonduri financiare), lăsând la îndemâna decidenților emergența unor clarificări ulterioare. În 1962 s-a elaborat primul pachet de măsuri legislative agricole referitoare la crearea a șase organizații comune de piață referitoare la cereale, carne de porc, carne de pasăre, ouă, vin, fructe și legume. După această dată a urmat o perioadă de tranziție care s-a finalizat în anul 1967 prin consolidarea pieței unice pentru cereale, carne de porc, ouă, carne de pasăre, semințe oleaginoase, urmată în 1968 de piața unică a produselor lactate, a cărnii de bovine și a produselor procesate din fructe și legume.

Încă din primii ani obiectivele inițiale au fost atinse relativ ușor, mai ales în ceea ce privește creșterea productivității, stabilitatea piețelor și autosuficiența pentru majoritatea produselor agroalimentare. La acea vreme agricultura ocupa o poziție importantă² în totalul populației ocupate, iar realizarea unei piețe agricole comune era considerată o etapă indispensabilă pentru ameliorarea diviziunii

---

¹ Sinteza după D. Giurca, L. Van Depoele “Elemente de Politică Agricolă Comună”, colecția Micromonografii : Politici Europene, editata de Institutul European, 2001, și The CAP files-collection 1997-2000.

² Comunitatea Europeană dispunea la acea dată de 65 de milioane de hectare, 17,5 de milioane de agricultori care trebuiau să hrănească 150 de milioane de persoane, comparativ cu SUA care dispunea de 400 de milioane de hectare și 4 milioane de agricultori, care trebuiau să hrănească 200 de milioane de oameni (Adrien Ries “L’ABC du Marché commune agricole, 1978).

muncii (prin exploatarea avantajelor comparative), scăderea prețurilor la consumator și transferurile de resurse provenite din profit din sectorul agricol spre sectorul industrial.

Pe măsură ce Piața Comună a început să funcționeze a apărut și necesitatea ajustărilor. “Planul Mansholt” - fiind primul memorandum care propunea reforma PAC (1968) - a fost unul dintre exemplele remarcabile prin care s-a încercat rezolvarea problemelor de început cu care s-a confruntat agricultura după aplicarea acestei politici.

Politica de prețuri (în special garantarea acestora) a indus excedente pe piață mai ales la cereale și produse lactate. Aceste excedente au fost imediat absorbite prin intervenție publică, fapt care a determinat, firesc, o creștere a cheltuielilor bugetare. În consecință, cheltuielile de susținere a piețelor în cele șase state membre s-au multiplicat de patru ori în numai opt ani (1960-1968). S-a reliefat astfel că pe lângă o politică de susținere prin prețuri (generatoare inevitabil de cheltuieli bugetare suplimentare) este necesară și o politică structurală. Memorandumul propunea un program pe termen lung, având ca obiectiv crearea “unităților moderne de producție” în funcție de un plan de investiție selectiv.

Datorită implicațiilor majore asupra activității micilor agricultori și reacțiilor vehemente din mediul profesional agricol, acest memorandum a avut rezultate modeste comparativ cu ambițiile inițiale. Consiliul de Miniștri a adoptat totuși trei directive sociostructurale care vizau investițiile și stimularea reconversiei profesionale din sectorul agricol. Acest demers legislativ a constituit punctul de plecare pentru reformele și direcțiile ulterioare ale PAC, concretizate prin adoptarea unei serii de măsuri în favoarea agricultorilor (pensionarea timpurie și reconversia profesională), a exploatațiilor (ajutor pentru investiții acordat selectiv după planuri de dezvoltare și contabilizarea activității agricole), în favoarea comercializării și procesării produselor agricole (prin programe de dezvoltare sectoriale și regionale și susținerea organizațiilor de producători) și a măsurilor aplicate la nivel regional (în zonele de munte și în zonele defavorizate).

Veniturile agricultorilor în anii 1980 erau relativ modeste comparativ cu alte sectoare economice, existând disparități notabile la nivel regional și la nivelul sistemelor de producție, ceea ce confirma ipotezele raportului Mansholt. În consecință, Comunitatea Europeană a ales o cale mai puțin dură de reformare a PAC. “Carta verde” a acestor reforme (1985) prevedea reducerea protecționismului și practicarea unei politici de prețuri interne, care să permită apropierea de cele mondiale (cel puțin la câteva produse), înghețarea cheltuielilor bugetare și ajustarea prețurilor de bază în funcție de excedente. În 1988, Consiliul European a impus o disciplină bugetară (prin care se limita creșterea cheltuielilor) însoțită de o serie de măsuri sectoriale care să o susțină și să o completeze¹.

La sfârșitul anilor '80, necesitatea unor reforme radicale ale PAC era din ce în ce mai evidentă, din cauza, în primul rând, a constrângerilor de ordin intern (politica de prețuri era insuficientă pentru a resorbi creșterea stocurilor și

---

¹ De exemplu, aplicarea regimului cotelor și a coresponsabilității prin autofinanțare, care inițial s-a dovedit funcțional pentru sectorul zahăr și care s-a extins în 1984 și la alte produse: lapte și produse lactate.

reducerea cheltuielilor bugetare) și, în al doilea rând, din cauza constrângerilor externe – probabil cele decisive - exprimate la negocierile GATT.

Astfel, în 1992, Ray Mac Sharry a propus o nouă reformă (ce îi poartă numele), care a vizat mai întâi sectorul cerealier. Principalele obiective ale acestei reforme au fost:

- reglarea ofertei de produse prin mecanisme de piață;
- reducerea cheltuielilor bugetare;
- alocarea decuplată de producție a subvențiilor (ajutoarelor);
- generalizarea sistemului de cote de producție (limitarea producției subvenționate prin cote stabilite după performanțele producțiilor anterioare);
- reducere substanțială a prețurilor administrative;
- acordarea de plăți compensatorii (necesare datorită reducerii prețurilor) prin acordarea de sprijin decuplat de producție, dar în funcție de suprafață și cap de animal;
- mecanismele PAC să conțină și elemente care să determine protecția mediului înconjurător;
- facilitarea încheierii negocierilor GATT a Rundei Uruguay (caseta 1), imposibil de realizat fără reforma PAC.

Caseta 1

Acordul pentru agricultură al Rundei Uruguay (AARU)

Actul final de la Marrakech al RU a stabilit, pentru prima dată, prin negocieri multilaterale, liberalizarea comerțului cu produse agricole. Deși produsele agricole reprezintă numai 10% din volumul schimburilor comerciale internaționale, ele au constituit dintotdeauna un dosar extrem de sensibil. Agricultură a beneficiat de reglementări preferențiale în cadrul negocierilor GATT, putând utiliza instrumente comerciale nepermise pentru alte categorii de mărfuri, ca de exemplu: *restricții cantitative, prețuri minime la import, prelevări la import, sprijin intern substanțial, subvenții de export, agenții ale statului specializate în comerț exterior*.

La momentul creării sale, Piața Comună era importator de produse agricole. Politicile de susținere intensă a agriculturii au determinat creșterea randamentelor și a producțiilor, astfel încât în scurt timp oferta agricolă a devenit excedentară, transformând CEE într-un potențial exportator de produse agricole. Politicile de subvenționare intensă a exporturilor au permis cucerirea unei poziții importante pe piața mondială a produselor agricole, în concurență cu produsele similare americane, subvenționate și ele la rândul lor.

SUA, ca prim exportator de produse agricole la momentul respectiv, și-a văzut periclitată poziția de lider pe piața mondială. În aceste condiții a aplicat o strategie duală:

- pe de-o parte și-a reformat treptat propriul sistem de susținere a agriculturii și a exporturilor agricole, prin reducerea sprijinului direct - care se monitorizează de către OMC prin Măsura Agregată de Sprijin (MAS) - și trecerea la sprijinul "decuplat", măsură neinclusă în MAS;
- pe de altă parte și-a folosit poziția de "actor principal" în cadrul GATT/OMC pentru a impune reducerea treptată - până la lichidare - a tuturor măsurilor de sprijinire a producătorilor agricoli, precum și a celorlalte măsuri de protecție a piețelor interne.

Prin această strategie, SUA a vizat în principal slăbirea poziției UE pe piața mondială a produselor agricole, valorificând rigiditatea mecanismului comunitar de elaborare și punere în practică a politicii agricole comunitare.

Cadrul de principii și reguli care vizează funcționarea comerțului agricol internațional a fost stabilit la încheierea Runde Uruguay și se referă la patru domenii: accesul pe piețe, susținerea internă, subvențiile la export și măsurile fitosanitare. Acordul prevede o aplicare diferențiată a angajamentelor pentru țările dezvoltate, respectiv pentru țările în curs de dezvoltare, impunând o disciplină în politica și comerțul tuturor părților contractante.

Reforma din 1992 a avut efecte pozitive și a permis corectarea unor deficiențe anterioare induse de PAC. A permis absorbția unor importante excedente agricole și a ameliorat veniturile agricultorilor (datorită plăților directe). Cu toate acestea, s-a constatat că reforma din 1992 era insuficientă și inducea diferențe mari la nivel regional și între producători, din cauza sprijinului acordat disproporționat. Regiunile bogate beneficiau de susținere în detrimentul zonelor și producătorilor mai puțin favorizați. De asemenea, problema excedentelor era încă nerezolvată, mai ales la unele produse (carne de vită, brânzeturi și lapte praf). Începerea noilor negocieri OMC a reliefat din nou faptul că politica agricolă comună trebuia să se ajusteze la cerințele marilor "actori" de pe piețele agricole mondiale (SUA). La aceasta s-a adăugat noul cadru politic european, respectiv perspectiva extinderii UE către Europa Centrală și de Est. Prin urmare, era evident că PAC trebuia reformată. Pe lângă presiunile de ordin extern, UE a început să se confrunte tot mai mult cu un fenomen inerent al unei dezvoltări economice moderne: scăderea numărului de persoane ocupate în agricultură și migrarea acestora spre zonele industriale.

Știind că agricultura deține un rol important în economia mediului rural, alocarea disproporționată a sprijinului comunitar a avut consecințe negative asupra mediului rural din zonele mai sărace. Prin urmare, necesitatea creării unui nou cadru de dezvoltare rurală ca principal punct de pornire în refacerea rețelei economice și sociale din mediul rural a devenit indispensabilă. Elaborarea și punerea în practică a unei politici de dezvoltare rurală – globală și coerentă – a devenit, odată cu ultima reformă PAC (Agenda 2000), "al doilea pilon" al politicii agricole comune. În conformitate cu Agenda 2000, obiectivele PAC sunt următoarele:

- continuarea proceselor de reformă începute în 1992 prin reducerea prețurilor și creșterea valorii plăților compensatorii;
- îmbunătățirea competitivității produselor din UE prin scăderea prețurilor;
- garantarea siguranței și calității alimentelor pentru consumatori prin îmbunătățirea procesării și marketingului produselor agricole;
- îmbunătățirea sistemului de producție prin protejarea mediului înconjurător și respectarea condițiilor de bunăstare pentru animale printr-o politică mai exigentă în acest sens;
- integrarea componentei de mediu în instrumentele și obiectivele politicii agricole comune;

- introducerea în cadrul PAC a unei politici complexe de dezvoltare rurală, care să permită asigurarea unor venituri stabile și a unui standard de viață echitabil pentru populația ocupată în agricultură, să creeze oportunități și alternative de angajare fermierilor și familiilor lor;
- simplificarea legislației ;
- flexibilitate în domeniul alocării sprijinului PAC în statele membre.

1.2. Mecanismele PAC

Mecanismele PAC au fost proiectate în așa fel încât să corespundă celor trei principii fundamentale ale PAC, și anume: *principiul pieței unice*, *principiul preferinței comunitare* și *principiul solidarității financiare*.

Principiul "*pieței unice*" a fost definit prin art. 7A al Tratatului de înființare a Comunității Economice Europene prin expresia "...un spațiu fără frontiere interne în care este asigurată libera circulație a mărfurilor, a persoanelor, a serviciilor și a capitalului...". Aceste libertăți fundamentale sunt valabile și pentru sectorul agricol, implicând, pe lângă eliminarea taxelor vamale în interiorul UE, și armonizarea legislativă la nivelul fiecărui stat membru în domeniul politicii agricole și a standardelor de calitate.

La sfârșitul anilor '60, Comunitatea Economică Europeană a adoptat un sistem de protecție și sprijin pentru produsele agricole, care a izolat piața internă de piața externă. În 1962, Consiliul de Miniștri a stabilit metodele de bază ale Organizării Comune de Piață (OCM) în domeniul culturilor vegetale și animale. Principalele elemente ale Organizării Comune de Piață a produselor sunt: un sistem de prețuri¹ (cu un număr variabil în funcție de tipul de OCP) și mecanisme de garantare.

Prețurile de intervenție joacă un rol deosebit în susținerea prețului pe piața comunitară, furnizând o garanție pentru veniturile producătorilor. Scăderea acestor prețuri odată cu reforma Mac Sharry a indus necesitatea acordării unor plăți compensatorii directe, în funcție de terenul cultivat și numărul de animale, și compensări mai substanțiale pentru terenul lăsat necultivat. Intensitatea aplicării acestor mecanisme de garantare depinde în mare măsură de condițiile impuse de negocierile OMC. Ultima reformă (Agenda 2000) a adus în plus o serie de alte măsuri legate de protecția mediului înconjurător, cum ar fi ajutorul pentru suprafețele de teren lăsate necultivate și pentru împădurire, finanțate din bugetul de garanție FEOGA.

Inițial, *principiul "preferinței comunitare"* se aplica doar în statele fondatoare ale UE, a căror producție trebuia să fie tratată preferențial, prin fixarea unor prețuri-prag (mai mari decât prețurile de intervenție) și instituirea restituțiilor la export, pentru a le aduce la nivelul prețurilor mărfurilor agricole provenind din țările terțe. Aplicarea acestui mecanism doar la nivelul țărilor fondatoare constituia însă o piedică în calea dezvoltării celorlalte state membre. Prin urmare, acesta a fost extins la toate țările UE. Tarifele preferențiale și cotele de import sunt alte mecanisme care se aplică țărilor cu care UE a semnat tratate comerciale, volumul și valoarea acestora fiind supuse, de asemenea, presiunilor OMC.

---

¹ Consiliul European fixează anual prețurile agricole și măsurile conexe.

Principiul "solidarității financiare" se regăsește în diferite Reglementări ale Consiliului prin care s-au stabilit prevederile financiare pentru constituirea "Fondului European de Orientare și Garantare Agricolă" - FEOGA (caseta 2). FEOGA finanțează în întregime mecanismele de susținere a prețurilor, restituțiile la export și intervenția publică de piață și, parțial, fondurile structurale destinate dezvoltării rurale.

Caseta 2

Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă - FEOGA - cuprinde toate creditele destinate Politicii Agricole Comune, constituind un capitol special în bugetul UE. Bugetul UE - implicit și FEOGA - este finanțat din patru surse proprii: resursele proprii tradiționale (taxele agricole și taxele vamale), TVA și „resursele complementare” (un anumit procent din PIB).

FEOGA cuprinde două secțiuni: secțiunea de garantare și secțiunea de orientare.

Secțiunea de garantare reprezintă aproximativ jumătate din bugetul comunitar, fiind cuprinsă la rubrica 1. Pe plan bugetar reprezintă o cheltuială obligatorie asupra căreia Consiliul European ia decizia finală.

Secțiunea de orientare inclusă în rubrica 2 "acțiuni structurale" reprezintă o cheltuială care nu este obligatorie, decizia finală asupra cheltuirii sumelor revenind Parlamentului European

Secțiunea de garantare absoarbe cea mai mare parte a fondurilor, comparativ cu secțiunea de orientare.

1.3. Reglementările Politicii Agricole Comune pentru principalele produse agricole

1.3.1. PAC pentru principalele culturi în teren arabil

Importanța politicii PAC pentru aceste produse (cereale, oleaginoase, leguminoase boabe și plante de fibre) se explică prin faptul că, deși ponderea acestora în valoarea totală a producției agricole în UE este de circa 10%, ponderea cheltuielilor destinate susținerii lor se ridică la 42% din fondurile FEOGA.

Spre susținerea producătorilor are ca obiectiv stabilizarea pieței și se bazează pe un sistem de prețuri de intervenție garantate și prețuri-prag (pentru importuri), un set amplu de reglementări referitoare la standarde de calitate și detalii tehnice pentru importul și exportul de produse cerealiere, protecție vamală, refinanțări la export¹ și un sistem de intervenție publică (prin achiziționarea surplusului producției de cereale prin agenții de intervenție).

---

¹ Pentru a realiza acest lucru, mărimea taxelor pentru import și a restituțiilor la export a variat invers proporțional cu prețul cerealelor de pe piața mondială. Deși prețul pe piața internă a fost în general mai mare decât prețul de pe piața mondială, o situație conjuncturală din anii '70 a făcut ca prețul cerealelor să coboare sub nivelul celui de pe piața mondială, favorizând astfel exportul. Această conjunctură a impus aplicarea unei politici de restricționare a exporturilor.

Politica din acest sector a avut consecințe avantajoase pentru producători. Datorită prețurilor stimulative acordate, au crescut și veniturile acestora. În același timp însă a existat și o latură negativă: creșterea importantă a productivității a dus în mod evident la creșterea producției și implicit a cantităților cumpărate prin intervenție publică, generatoare de cheltuieli bugetare.

Folosirea subvențiilor pentru export a generat tensiuni în derularea schimburilor comerciale internaționale. Din acest motiv s-a impus o reducere a prețurilor, măsură ce trebuia completată de o alta care să compenseze pierderile iminente ale producătorilor. Aceasta s-a făcut prin introducerea unui sistem de plăți directe pe hectar pentru anumite culturi.

Plățile directe pentru suprafețe arabile variază între statele membre, calculându-se în funcție de valoarea medie a producțiilor din trecut. Orice fermier, care cultivă o suprafață mai mare de 0,3 ha cu culturi eligibile sau care deține teren ce poate fi scos din producție, poate solicita acordarea plăților directe. Probabil acest sistem de plăți va fi introdus gradual, pe parcursul perioadei de tranziție și în țările care vor adera la UE (ceea ce constituie un dosar extrem de sensibil în cadrul negocierilor pentru aderare).

Aplicarea acestor plăți directe pe suprafață în statele membre este considerată ca fiind de o complexitate aparte. Statele membre trebuie să dețină o bază de date prin care să localizeze suprafața fiecărui teren. Fermierii trebuie să completeze cereri detaliate prin care să se identifice culturile amplasate pe fiecare suprafață de teren. Statelor membre li se cere, de asemenea, să monitorizeze strict aceste suprafețe, prin efectuarea de controale riguroase pentru a verifica dacă solicitările conținute în cereri sunt corecte, în scopul evitării fraudelor. Aceasta implică o combinație între vizitele de monitorizare la nivel de fermă și supravegherea prin satelit. Pentru a putea solicita plățile pe suprafață și pentru a se conforma regulamentelor, fermierii trebuie să dețină sisteme de contabilitate destul de sofisticate.

Producătorii de cereale au dreptul să furnizeze grâu, grâu dur, secară, orz, porumb și sorg centrelor de intervenție autorizate, iar agențiile de intervenție sunt obligate să achiziționeze aceste producții. Mecanismul de intervenție funcționează numai în anumite perioade ale anului din afara perioadei de recoltare. Fiecare cantitate livrată trebuie să fie de cel puțin 80 de tone (sau 10 tone de grâu dur), iar cerealele trebuie să respecte standarde stricte de calitate.

Prețul de intervenție (aceiași pentru toate cerealele) a fost redus considerabil de diferitele reforme ale PAC, iar în perioada următoare, conform Agendei 2000, se presupune că reducerea va continua. Prețul de intervenție este de 101,31 euro per tonă începând cu anul de piață 2001/2002, comparativ cu 110,25 euro în anul precedent. Se speră că acest preț va egala pe termen mediu prețul de pe piața mondială. Prețul se aplică tuturor cerealelor eligibile. Impactul potențial al acestui sprijin acordat prin prețuri este mai mare pentru culturi ca orzul și orezul, comparativ cu grâul, care are de obicei un preț de piață mai mare decât celelalte cereale.

Subvențiile pentru export sunt folosite la nevoie, deși necesitatea acestora scade pe măsură ce prețurile cerealelor în interiorul UE se reduc.

1.3.2. Reglementările PAC la carnea de vită și vițel, carnea de porc și carnea de pasăre

Politica Agricolă Comună prevede pentru **carnea de vită și vițel** un sistem de prețuri de intervenție, prețuri-prag la import și refinanțarea exporturilor, un sistem de subvenții prin plăți directe la producători pentru animalele eligibile și un set larg de reglementări referitoare la standardele de calitate, precum și o serie de detalii tehnice referitoare la importuri și exporturi. Și acest regim a fost supus în timp reformărilor, prin diminuarea sprijinului acordat producătorilor de carne de vită, concretizat prin reducerea prețurilor și prin introducerea plăților directe. Această politică (reformată) va deveni operațională în totalitate începând cu anul 2002. Până atunci, în conformitate cu prevederile Agendei 2000, prețul efectiv de susținere pentru carnea de vită va fi redus cu 20%, ajungând la 2.224 euro pe tonă. Deoarece prețul cărnii de vită variază substanțial în funcție de calitate, UE solicită tuturor abatoarelor să clasifice carcusele de vită, conform criteriilor comune referitoare la conformație și procentul de acoperire cu grăsime după sistemul de clasificare EUROP¹.

Începând cu anul 2002, se va susține sistemul de depozitare privată, prin care operatorii sunt încurajați să păstreze carnea de vită o anumită perioadă de timp, înainte ca aceasta să fie exportată. Achiziționarea cărnii de vită de către organismele de intervenție publică va fi folosită ca un sistem de siguranță pentru menținerea prețului din UE, dacă acesta scade sub 1560 euro pe tonă. Prețul intern al UE este susținut și prin măsuri tarifare și subvenții la export (care acoperă diferența dintre prețul din UE și prețurile de pe piața mondială).

Producătorii de carne de vită din UE pot beneficia de plăți directe, în funcție de sistemele lor de producție și de eligibilitatea animalelor². Există, de asemenea, baremuri naționale care limitează numărul de cereri pentru primele speciale care, dacă sunt depășite, generează reduceri proporționale ale tuturor cererilor fermierilor.

Fermierii care nu comercializează lapte sau îl comercializează în cantități reduse și care dețin rase specializate de vaci pentru alăptarea vițelilor pot beneficia de o "primă pentru vaci care alăptează". Prima va fi de 200 euro, începând cu anul 2002. Numărul de vaci eligibil se bazează în principal pe cererile anterioare.

Numărul de bovine pentru care un fermier poate cere aceste prime speciale este, de asemenea, condiționat de o limită de "Densitate de Stocare". Această

¹ După cele 5 grade de conformație de bază: E (excelent), U (foarte bun), R (bun), O (satisfăcător), P (nesatisfăcător). Fiecare grad de conformație are o descriere susținută și prin fotografii ale unei carcuse caracteristice gradului respectiv.

² Toate bovinele mascul sunt potențial eligibile pentru o "primă specială". Începând din 2002, aceste prime speciale în valoare de 150 euro pot fi acordate animalelor eligibile și pot fi plătite de două ori în timpul vieții acestora, o dată la vârsta de 9 luni, iar a doua oară, după ce a depășit vârsta de 21 de luni. Bovinele destinate reproducției pot primi o primă specială unică în valoare de 210 euro, când animalul are vârsta între 9 și 21 luni. În mod normal, în fiecare an, pentru fiecare fermier se impune o limită de 90 de cereri pentru acordarea primei speciale.

limită implică un calcul complicat pe care statele membre trebuie să-l facă și să informeze fermierii în legătură cu numărul total de animale pentru care pot solicita această primă specială. O primă de sacrificare este introdusă în UE pentru toate tipurile de bovine¹.

Pentru fiecare stat membru este alocată o sumă care poate fi folosită pentru acordarea de prime suplimentare per bovină și/sau pentru plăți pe suprafață, în funcție de suprafața de pășune permanentă a fermierului. Pentru luarea deciziilor referitoare la acordarea acestor plăți suplimentare, statelor membre li se cere să asigure un tratament echitabil producătorilor. Fermierilor le sunt cerute proceduri administrative complexe pentru ca plățile primelor să poată fi monitorizate și controlate. Fiecare bovină trebuie să dețină un "pașaport" (sau un alt document administrativ), în care să fie înregistrat numărul plăților primite. Ca și în celelalte cazuri, până în prezent nu s-a hotărât care va fi regimul acordării acestor plăți directe reglementate de PAC pentru țările candidate sau cel puțin dacă ele vor aplica gradual în timpul unei perioade de tranziție.

Organizarea Comună de Piață pentru **carnea de porc** se rezumă la susținerea pieței interne prin achiziții publice în perioadele de surplus prin agențiile de intervenție, ajutor pentru depozitarea privată și prin politica de comerț exterior orientată spre prelevări la export, refinanțări la export și cote. S-a adoptat această formulă de organizare a pieței deoarece un sprijin mai substanțial pentru carnea de porc putea ulterior destabiliza foarte rapid piața internă din cauza ciclului de producție relativ scurt.

Deoarece prețul cărnii de porc variază substanțial în funcție de calitate, și în acest caz UE solicită tuturor abatoarelor să clasifice carcasele conform criteriilor comune referitoare la conformație și procentul de acoperire cu grăsime după sistemul de clasificare EUROP. Utilizarea acestei scale comune de clasificare și a monitorizării prețului permite fermierilor să primească o plată echitabilă bazată pe calitatea carcaselor furnizate la abatoare, sporind transparența pieței.

Ca și în cazul porcilor, ciclul de producție scurt pentru **păsări și ouă** determină o susținere mai puțin importantă din punctul de vedere al mecanismelor și al alocărilor financiare. Acestea se reduc la protecție vamală și subvenții la export. Ponderea acestora depinde de prețul pieței mondiale, de produsul exportat și de destinația acestuia. Clasificarea și standardele de comercializare sunt deosebit de importante și pentru acest sector.

1.3.3. Reglementările PAC pentru lapte și produse lactate

Din cauza naturii sale perisabile, laptele nu intră în categoria produselor ce beneficiază de suportul direct al prețurilor pe piață. Măsurile de susținere a

---

¹ Începând din 2002, prima va fi de 80 euro pe animal, dacă acesta are vârsta peste 8 luni, și de 50 de euro pentru vițeele care au vârsta sub 8 luni. La fel ca și pentru celelalte prime, statelor membre li s-a stabilit o limită în cadrul căreia sunt acordate primele pentru sacrificare. Dacă numărul de animale pentru care se solicită prima este depășit, atunci cererea fiecărui fermier este redusă proporțional cu numărul total de solicitări peste limita admisă.

prețului sunt aplicate indirect la unele produse derivate prin procesare. Instrumentele standard ale regimului sunt implementate la unt, lapte praf degresat și unele brânzeturi. Reglementările Politicii Agricole Comune pentru produsele lactate se referă la:

- susținerea prețului de pe piața internă prin prețuri și intervenție publică (cumpărarea de unt și lapte praf degresat de către agențiile de intervenție); ajutor privat în ceea ce privește depozitarea untului, smântânei, laptelui praf degresat și brânzeturilor și măsuri de susținere internă a marketingului;
- un sistem de cote pentru livrările de lapte destinat procesării și comercializării directe pe piață, excluzând din acestea cantitățile utilizate în fermă pentru consumul familial și cele destinate furajării animalelor;
- un sistem de "plăți compensatorii" (o primă directă standard pentru lapte acordată direct producătorilor per tona de lapte din cota alocată fiecărei exploatații eligibile, plus un supliment de primă sau o plată directă pe hectarul de pășune permanentă, alocată dintr-o sumă globală în conformitate cu criteriile de eligibilitate) care se vor acorda, conform Agendei 2000, începând din anul 2005;
- reglementări care stipulează metodele de implementare și monitorizare ale acestor politici;
- alte reglementări care vizează măsurile de protecție la graniță (licențe de import-export, tarife la import, restituții la export).

La sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80, regimul laptelui în UE a generat probleme financiare majore, din cauza creșterii explozive a producției, rezultat al politicii de susținere a prețurilor. În consecință, în 1984 s-au introdus unele măsuri de limitare a producției prin cote, a căror depășire este penalizată conform reglementărilor.

Se fixează un preț țintă pentru laptele materie primă (conform Agendei 2000, prețul țintă este de 30,98 euro per 100 kg pentru perioada 2000-2005, iar tendința este de reducere cu 15%, în trei etape egale). Prețurile de intervenție pentru unt și lapte praf degresat derivă din prețul țintă printr-un calcul tehnic, în funcție de conținutul de grăsime și proteine¹.

Un sprijin financiar se poate acorda și companiilor private care se ocupă de depozitarea untului, smântânii, laptelui praf și brânzeturilor cu termen de valabilitate lung (Ajutor pentru Depozitare Privată). Produsele sunt în continuare în proprietatea producătorului, iar valoarea ajutorului acordat se bazează pe costurile de depozitare și pe tendința de evoluție a prețurilor.

O serie de măsuri de sprijin se aplică la nivelul consumatorilor sub formă de subvenții pentru laptele degresat și laptele praf degresat din nutriția animală, ajutor pentru furnizarea laptelui pentru copiii din instituțiile de învățământ etc.

Pentru a compensa reducerea de 15% a prețului țintă al laptelui, conform prevederilor Agendei 2000, începând din 2005, fermierii din sectorul lactate din

---

¹ Prețul de intervenție pentru unt este stabilit la 328,2 euro per 100 kg, iar pentru lapte praf degresat la 205,52 euro per 100 kg pentru anul 2005.

UE vor primi plăți directe per tona de lapte în cadrul cotei. Acestea vor crește de la 5,75 euro per tonă în 2005 la 17,24 euro per tonă, începând din 2007. În plus, statele membre pot plăti sume suplimentare dintr-un fond care a fost alocat fiecărui stat. Ca alternativă, în loc să plătească sume suplimentare per tona de lapte în cadrul cotei, statele ar putea decide să acorde plăți pe suprafață și pe hectarul de pășune permanentă.

1.3.4. Reglementările PAC în domeniul zahărului

Prin intermediul reglementărilor PAC, UE sprijină în mod curent producătorii de sfeclă de zahăr și trestie de zahăr, printr-un sistem complex de susținere a prețurilor și de limitare prin cote. În fiecare an se stabilește un preț țintă pentru zahărul alb¹. Pentru ca prețul să se mențină în jurul valorii prețului țintă, agențiile de intervenție pot cumpăra (în cazuri extreme) zahăr alb sau brut (oferit pentru intervenție) la prețul de intervenție², în funcție de o calitate standard.

Cantitatea de zahăr care poate fi vândută pe piața internă în UE sau care este eligibilă pentru restituții la export este limitată de cote. Există două tipuri de cote: cota "A" și cota "B". Fiecărui stat membru i se alocă atât cota "A", cât și cota "B".

La zahăr, pentru a compensa costurile bugetare pentru intervenție și restituții la export, li se cere procesatorilor să plătească o cotizație de până la 2% din prețul de intervenție pentru zahărul "A" și "B" care se procesează. Dacă într-un an această cotizație este insuficientă pentru a acoperi costurile bugetare susținerii prețului la zahăr, o taxă adițională de până la 30% din prețul de intervenție poate fi impusă la cota "B" de zahăr. Cu toate acestea, în circumstanțe excepționale cotizația poate crește până la 37,5%.

Pentru a susține producătorii de sfeclă, li se cere procesatorilor să plătească un preț minim pentru sfecla de zahăr. Prețurile minime se bazează pe un preț de bază pentru sfeclă, care se stabilește în fiecare an pentru sfecla cu un conținut minim de zahăr de 16%³.

Întrucât cotizațiile plătite de procesatorii de zahăr acoperă aproape în totalitate costurile bugetare ale UE, se spune deseori despre politica în sectorul zahăr că este "autofinanțată". Trebuie totuși reamintit faptul că și consumatorii din UE plătesc un preț mai mare pentru zahăr decât ar dori.

¹ Pentru anul de piață 2000/2001 prețul țintă este de 66,5 euro/100kg

² În zonele din UE unde s-a considerat că nu există deficit de zahăr, pentru anul de piață 2000/2001, prețul de intervenție este de 63,19 euro/100kg. Prețul de intervenție pentru zahărul alb este totuși mare în unele zone considerate cu deficit de zahăr. De exemplu, în Spania prețul de intervenție este 64,88 euro/100kg.

³ Pentru anul 2000/2001, prețul de bază pentru sfeclă este de 47,67 euro/tonă. Prețul minim pentru sfecla de zahăr procesată în zahăr din cota "A" este 98% din prețul de bază, iar prețul minim pentru sfecla de zahăr procesată în zahăr din cota "B" este 68% din prețul de bază. Aceste prețuri minime pentru sfeclă sunt mai mari în zonele declarate cu deficit de zahăr.

1.3.5. Reglementările PAC pentru legume și fructe

Organizarea Comună de Piață pentru fructe și legume proaspete cuprinde:

- o serie de reglementări privind standardele de comercializare care includ criteriile de calitate referitoare la dimensionare, mărime, etichetare, împachetare și prezentare și se aplică anumitor fructe și legume pe parcursul tuturor stadiilor de distribuție, de la centrele de împachetare ale cultivatorilor până la magazinele de desfacere cu amănuntul și la operatorii de import/export, cu excepția vânzărilor directe de la poarta fermei și a produselor destinate procesării;
- reglementări privind organizațiile de producători recunoscute de statul membru. Organizațiile care nu pot îndeplini imediat condițiile de recunoaștere pot beneficia de o perioadă de tranziție de cinci ani. Statele membre pot sprijini financiar organizațiile de producători și încurajează formarea, pentru a facilita desfășurarea activităților lor specifice. Eligibilitatea pentru acordarea acestui ajutor financiar se capătă prin programe operaționale, care pot fi finanțate în proporție 50% din bugetul UE și 50% din bugetul organizațiilor de producători (susținut prin taxe de la producători, pe baza producției comercializate prin intermediul acestor organizații). Fondurile operaționale pot fi utilizate pentru a finanța retrageri de pe piață în cazul în care organizațiile de producători decid să retragă de pe piață produse care nu sunt eligibile pentru compensări susținute din bugetul UE, retrageri de pe piață reglementate. Programele operaționale sunt întocmite de organizațiile de producători pentru a putea obține acces la asistența financiară comunitară. Organizațiile de producători pot interveni pe piață în anii cu supraproducție, prin retragerea de pe piață a anumitor cantități (limitate) de fructe și legume. Uniunea Europeană asigură compensații financiare pentru aceste intervenții la unele produse¹. Compensațiile financiare pentru retragerile de pe piață pot ajunge până la un plafon maxim de 10% din producția comercializată pentru fiecare produs. Produsele retrase de pe piață pot fi distribuite gratuit către organizații caritabile, tabere școlare, spitale sau închisori. Statele membre vor aproba aceste acțiuni și vor ajuta organizațiile de producători să stabilească contracte cu părțile interesate. O soluție alternativă este utilizarea acestor produse la furajarea animalelor sau transformarea în alcool (ambele posibile doar prin proceduri de licitație). De asemenea, ele pot fi exportate sau biodegradate fără a pune în pericol mediul înconjurător. Toate acestea trebuie să fie autorizate de statul membru. Organizațiile de producători pot facilita astfel de operațiuni și cultivatorilor care nu sunt membri ai organizațiilor, cu condiția ca aceștia să-și suporte financiar costurile implicate de aceste operațiuni;
- comerțul cu țările terțe: importul și exportul de fructe și legume în UE fac obiectul licențelor de import/export. Acestea se eliberează de statul membru

¹ Mere, caise, pepeni verzi, pepeni galbeni, nectarine, piersici, struguri de masă, clementine, lămâi, mandarine, portocale dulci, vinete, conopidă, roșii.

și sunt valabile pe întreg teritoriul Comunității. Pentru a asigura o protecție a produselor interne s-a introdus sistemul *prețurilor de intrare*. Dacă produsele sunt importate la un preț mai mic decât prețul de intrare se va aplica o taxă vamală ad-valorem adițională. Prețul de intrare se stabilește folosind o rată fixă de import calculată de Comisie, luând în calcul media ponderată a prețurilor produselor de pe piețele reprezentative de import. Regimul de import include, de asemenea, cote tarifare pentru anumite produse, în funcție de situația pieței interne la un anumit moment. Datorită faptului că anumite produse sunt importate din diverse țări, se cere certificat de origine a produselor respective. UE subvenționează exportul de fructe și legume prin acordarea restituirilor la export în scopul acoperirii diferenței dintre prețurile mondiale și cele din UE. Comisia stabilește rata și cantitatea maximă eligibilă pentru restituții. Cantitățile trebuie să fie fixate pentru anumite perioade stabilite prin licențele de export eliberate.

Organizarea Pieței Comune pentru produse procesate a suferit, de asemenea, o serie de modificări în timp și cuprinde reglementări care legiferează contractele între procesatori și organizațiile de producători, acordarea ajutorului de producție, operațiile de comerț cu țările terțe, inclusiv sistemul prețului minim de import.

Ajutorul de producție este acordat procesatorilor pentru o gamă limitată de produse¹, în conformitate cu contractele încheiate. Ajutorul se acordă acelor procesatori care au plătit producătorilor materia primă la un preț cel puțin egal cu cel stipulat în contractele încheiate între părți. Prețul minim este stabilit de Comisie (în conformitate cu prețurile stabilite în anul de piață anterior și cu derularea prețurilor în sectorul produselor proaspete), iar contractele trebuie să fie semnate înainte de începerea anului de piață. Atât materia primă, cât și produsul finit trebuie să îndeplinească condițiile de calitate stipulate prin reglementări. Ajutorul de producție nu trebuie să depășească diferența dintre prețul minim plătit către organizațiile de producători din Comunitate și prețul materiei prime din principalele țări exportatoare, luând în considerare prețul pentru produsele proaspete la poarta fermei, cu specificația de calitate "produse destinate procesării".

Pentru a se limita cheltuielile bugetare destinate acestor măsuri, ajutoarele se acordă sub forma unui prag de garantare sau printr-un sistem de cote, în funcție de tipul produsului.

- *comerțul cu țările terțe* se face la fel ca și în cazul produselor proaspete. O taxă vamală suplimentară poate fi percepută în funcție de concentrația de zahăr din produsele procesate care este reglementată de regimul zahărului;
- UE subvenționează exportul de fructe și legume procesate prin acordarea restituirilor la export. Restituirile la export sunt acordate exportatorilor pentru a acoperi diferența între prețurile mondiale și cele comunitare. De

---

¹ Produsele eligibile pentru acordarea ajutorului de producție sunt: smochine uscate, prune uscate, piersici, pere și produse procesate din tomate.

asemenea, regimul include cotele tarifare. Statele membre administrează cotele aplicând metodele stipulate în reglementarea de bază a sectorului.

1.4. Perspectivele de evoluție ale PAC

Evoluția probabilă, pe termen mediu și lung a PAC – în acord cu tendințele de schimbare radicală care se conturează în prezent conform Agendei 2000 - va fi axată pe: creșterea competitivității sectorului agroalimentar; reducerea substanțială a susținerii prețurilor (în scopul alinierii la prețurile pieței mondiale), reducere compensată (unde este cazul) printr-o formă sau alta de plăți directe (o mai clară și mai extinsă separare între politica de preț/piață și cea de sprijinire a veniturilor producătorilor agricoli); creșterea capacității de a realiza exporturi nesubvenționate; consolidarea politicii de dezvoltare rurală integrată și, implicit, de protejare a mediului înconjurător.

La sfârșitul lunii ianuarie 2002, Comisia Europeană a făcut publică strategia de integrare pentru țările care vor intra în UE în etapa următoare. Principalele puncte ale strategiei vizează: plățile directe către fermieri și stabilirea nivelului cotelor de producție, politica de dezvoltare rurală, transformarea fermelor de semisubzistență în ferme viabile, precum și implicațiile financiare ale acestor forme de susținere.

1.4.1. Implicațiile financiare ale lărgirii UE

Comisia respectă cadrul financiar pentru lărgire, care a fost stabilit de șefii statelor și ai guvernelor din UE, la Berlin. Implicațiile financiare se referă la cheltuielile (respectiv plățile) pentru agricultură ale celor zece viitori membrii (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1
Cheltuielile pentru agricultură (plățile) pentru cei 10 noi membrii
milioane euro - 1999

	2004	2005	2006
Plăți directe - total	-	1173	1418
Cheltuieli de piață	516	749	734
Dezvoltare rurală	748	1187	1730
TOTAL	1264	3109	3882

1.4.2. Noile reglementări privind politica de dezvoltare rurală

În ceea ce privește politica de dezvoltare rurală, Comisia a stabilit o serie de măsuri care privesc dezvoltarea rurală, ce pot fi cofinanțate la o rată maximă de 80% de UE. Aceste măsuri privesc:

- pensionarea timpurie a fermierilor;
- suport pentru zonele defavorizate sau zonele cu restricții de mediu;
- programe de agromediu;

- împădurirea unor terenuri agricole;
- măsuri specifice pentru fermele de subzistență;
- stabilirea de grupuri de producători;
- asistență tehnică.

1.4.3. Reglementările privind fermele de semisubzistență din țările candidate

Noile reglementări prevăd acordarea unui ajutor pentru transformarea fermelor de semisubzistență în ferme viabile.

În țările candidate multe ferme de semisubzistență încă mai persistă, producând atât pentru propriul consum, cât și pentru comercializare. Pentru a ajuta la transformarea acestora în unități viabile este propus un ajutor de maximum 750 euro. Condiția pentru primirea unui astfel de ajutor este de a prezenta un plan de afaceri, care să arate viabilitatea economică viitoare a fermei.

1.4.4. Plățile directe în noua Politică Agricolă Comună

În ceea ce privește plățile directe către fermieri, Comisia stabilește, într-o primă etapă, nivelul de pornire al plăților directe pentru anul 2004 la o rată echivalentă cu 25% din nivelul actual, urmând să crească la 30% în 2005 și 35% în 2006. În etapa a doua, începând cu 2007, plățile directe vor putea fi mărite treptat, astfel încât în anul 2013 ele să atingă nivelul aplicabil în celelalte state în acel moment. Creșterea treptată a plăților directe a fost susținută din următoarele considerente:

- dacă ajutoarele directe sunt introduse prea repede în țările candidate, există riscul ca restructurarea să fie încetinită sau chiar stopată, conducând la productivitate scăzută, standarde minime de calitate și șomaj ascuns;
- nivelurile înalte ale plăților directe ar putea consolida structurile existente într-o perioadă care ar trebui să fie una de restructurare rapidă;
- plățile directe acordate unor segmente specifice dintr-un grup profesional ar putea conduce la crearea unor disparități a veniturilor și la distorsiuni sociale.

1.4.5. Implementarea simplificată a plăților directe - tranzițională și opțională

Prin sistemul simplificat, noile state membre au opțiunea de a acorda plăți directe pe o perioadă limitată sub forma unei plăți pe suprafața de teren, aplicabilă întregii suprafețe agricole. Toate tipurile de terenuri sunt eligibile pentru plata ajutoarelor. Dimensiunea minimă a suprafeței eligibile ar putea fi stabilită la 0,3 ha. Aceste plăți sunt opționale și tranziționale. Schema ar putea fi disponibilă pentru 3 ani, dar reînnoită de două ori pe an. Avantajele acestei scheme constau în :

- implementarea este simplă și ușor de verificat, timp în care sistemul IACS pentru plăți directe se poate consolida;
- se reduc efectele ajustării, schimbările din niveluri de suport ar putea fi mai omogene, iar presiunile datorate intensificării, care afectează mediul, ar putea fi atenuate;
- facilitează accesul micilor fermieri la fondurile UE.

1.4.6. Cotele de producție bazate pe perioade recente de referință

Ca un principiu general, Comisia a propus stabilirea cotelor de producție pe baza celor mai recente perioade istorice de referință, respectiv 1995-1999, deoarece aceste cifre sunt mult mai reale decât cele din perioada de pretranzitie și reflectă mai bine adaptarea structurilor de producție. Pentru cotele la lapte, Comisia propune folosirea cifrelor de producție ale anilor 1997-1999.

2. CARACTERIZAREA POLITICILOR AGRICOLE ROMÂNEȘTI DIN PERIOADA ASOCIERII LA UNIUNEA EUROPEANĂ

2.1. Cadrul general

Situația existentă în prezent în agricultura României (se are în vedere evoluția în anii tranziției a factorilor de producție fundamentali, slaba înzestrare tehnică a producătorilor agricoli cu capital, posibilitățile reduse și în frecvente cazuri practic inexistența posibilităților de formare a capitalului în marea majoritate a exploatațiilor/întreprinderilor agricole și, nu în ultimul rând, inexistența unor piețe și instituții ale piețelor funcționale) impune o susținere activă a relansării procesului de creștere agricolă prin intermediul acțiunii guvernamentale sau, altfel spus, a politicilor agricole încadrate într-o strategie pragmatică/coerentă de dezvoltare a sectorului în acord cu posibilitățile (oportunității și restricții) reale ale economiei noastre pe termen mediu și lung.

Lipsite practic de suportul unei strategii pe termen mediu și lung care să întrunească consensul forțelor politice din țară, marcate mai mult sau mai puțin de persistența unor mituri (ca de exemplu: România, mare exportator de produse agroalimentare în special de cereale; agricultura, "motor" al relansării economiei românești etc.) sau a unor sechele ale concepțiilor agrocentriste ori autarhice (asigurarea securității alimentare a populației într-o viziune în esență autarhică), supuse unor frecvente schimbări ale accentelor sau chiar a orientărilor în funcție de situații conjuncturale, dar, mai ales, "victimă" a șovăielilor, a renunțărilor și a jumătăților de măsură, politicile agricole promovate de-a lungul perioadei de tranziție, deci și în perioada de pregătire a asocierii la UE, nu au favorizat procesul de creștere și nu au creat un suport durabil creșterii agricole.

Necesitatea imprimării unui curs ascendent și durabil procesului de evoluție a sectorului agricol în țara noastră este accentuată, în perioada actuală, de apropierea momentului de integrare în UE. Pentru producătorul agricol român, integrarea în UE va însemna accesul la o vastă piață de desfacere, de peste 350 de milioane de consumatori, cu putere de cumpărare mare, prețuri relativ stabile, dar și standarde de calitate ridicată. În același timp, integrarea României în UE va determina, pentru producătorul agricol român, o accentuare a concurenței pe piața unică, iar aceștia se vor confrunta cu reprezentanții unei agriculturi performante ai cărei agenți economici dispun astăzi de puternice atuuri concurențiale. Printre acestea trebuie semnalate:

- piețe concurențiale evaluate ale produselor agroalimentare și ale inputurilor necesare producătorilor agricoli;
- înzestrarea cu capital funciar/de exploatare, ca de altfel și cunoștințe/comportament economic și managerial net superioare agriculturii din țara noastră;

- un sistem clar de reguli și mecanisme privind finanțarea producătorului agricol;
- grad ridicat de sofisticare a cererii etc.

Iată de ce considerăm necesară, în perioada care a mai rămas până la integrarea României în UE, promovarea unei politici agricole pragmatice, orientate prioritar spre creșterea semnificativă a competitivității producătorilor și produselor agricole.

2.2. Politicile agricole din perioada asocierii la Uniunea Europeană: forțe inerțiale și dinamice în procesul dezvoltării

Într-o evaluare retrospectivă a politicilor agricole promovate în anii tranziției (în care este cuprinsă și perioada asocierii la UE) se poate afirma că, din punctul de vedere al aportului la amorsarea și stimularea procesului de creștere, ultimul deceniu al secolului al XX-lea a fost dominat de experimente, încercări și erori. În cele ce urmează vom încerca să prezentăm argumente în susținerea acestei afirmații.

În primii doi ani ai perioadei de tranziție, edificarea unei noi structuri agrare - ca premisă a alocării mai raționale a resurselor și ca suport al creșterii agricole - a fost susținută mai ales prin cadrul legislativ instituit în perioada 1990-1991. În acest context sunt de relevat efectele generate de:

- Legea nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale, care a creat premisele autonomiei decizionale a întreprinderilor agricole din sectorul de stat;
- Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale care a reglementat procesul de înființare a societăților comerciale și înregistrarea acestora în Registrul Comerțului al Camerei de Comerț și Industrie a României; pe această bază s-au putut înființa societăți comerciale agricole cu capital privat (s-a creat posibilitatea să fie aduse sub formă de contribuție în natură terenurile agricole deținute în proprietate); întreprinderile de stat din sectorul agricol au fost reorganizate în anul 1991 în baza cadrului legislativ oferit de prevederile Legii nr. 15/1990 și ale Legii nr. 31/1990;
- Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar care a pus bazele dezvoltării sectorului particular în agricultură, în condițiile dezmembrării cooperativelor agricole de producție (de tip colhoz) și a apariției capitalului funciar privat în patrimoniul fostelor întreprinderi agricole de stat (reorganizate în societăți comerciale agricole);
- Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură care a oferit posibilitatea apariției formelor asociative de exploatare și valorificare a capitalului agricol (îndeosebi a capitalului funciar) privat;
- Legea privatizării societăților comerciale (Legea nr. 58/1991) care a deschis calea privatizării întreprinderilor de stat din agricultură.

În condițiile asigurate de noul cadru legislativ, dezmembrării rapide a fostelor cooperative agricole de producție i-a urmat un dificil proces de punere în posesie a virtualilor proprietari, dar mai ales de eliberare a titlurilor de proprietate (reconstituirea și constituirea dreptului de proprietate funciară membrilor fostelor CAP), proces care, depășind cu mult termenele (de eliberare a titlurilor de proprietate) prevăzute de Legea nr. 18/1991, nu s-a încheiat nici până în prezent. Suprafețele arabile au fost retrocedate foștilor proprietari (care fuseseră obligați să intre în cooperativele de producție în 1949-1962) sau moștenitorilor acestora.

În 1992, peste patru milioane de persoane care dețineau în proprietate, în medie, două hectare de pământ împărțite în câteva parcele luaseră locul celor aproximativ cinci mii de cooperative agricole de producție.

Asemeni cooperativelor dinainte, noii proprietari de pământ depindeau de lucrările mecanice executate de aceste unități. Și astăzi, la peste zece ani de la reforma fondului funciar, agricultorii privați continuă să fie slab dotați cu utilaje și mașini agricole.

În condițiile create de cadrul legislativ adoptat în perioada 1990-1991, întreprinderile agricole de stat (IAS), ca de altfel și stațiunile de mecanizare a agriculturii (SMA) au fost reorganizate ca societăți comerciale. În 1993, acestea din urmă dețineau o suprafață de 3673 mii ha teren agricol, în timp ce în forme neasociative, gospodării țărănești individuale se exploatau 7333 mii ha.

În octombrie 1990, la Luxemburg, s-a semnat acordul dintre CEE și România, cu privire la comerțul și cooperarea economică și comercială, care a intrat în vigoare la 1 mai 1991. Acest acord s-a desființat prin semnarea Acordului European¹, care a instituit o asociere între România și Comunitatea Europeană, documentul la semnat la Bruxelles la 1 februarie 1993.

În anii care au urmat, practic, în perioada asocierii la UE, ajustarea sistemică și structurală a sectorului agricol - în una dintre principalele componente ale acesteia: reforma întreprinderii - în majoritatea timpului a bătut pasul pe loc, iar progresele înregistrate în unele perioade, apreciate în ansamblul lor, au fost modeste.

În sectorul gospodăriilor țărănești individuale, procesul de concentrare a capitalului funciar și de exploatare în ferme cu un profil orientat spre piață (una dintre coordonatele esențiale ale reformei acestei categorii de exploatații, ca premisă fundamentală a sporirii performanțelor economice) a avut loc sporadic. Informațiile nemijlocite privind dimensiunile acestui proces sunt practic inexistente la ora actuală. Procesul de concentrare a capitalului funciar în gospodăriile țărănești îl putem evalua numai pe o cale indirectă. Astfel, în perioada 1993-2000, suprafața medie care revine pe o gospodărie individuală a înregistrat o ușoară creștere, de la 2,10 ha la 2,36 ha/exploatație. În același timp, numărul gospodăriilor țărănești a sporit continuu prin divizare (printre alte cauze și ca urmare a proceselor de succesiune) de la 3419 de mii de gospodării la 4259 de mii de gospodării. De la liberalizarea pieței funciare în anul 1998, conform datelor MAAP, suprafețele de teren incluse în circuitul comercial, până la sfârșitul lunii februarie

---

¹ Publicat în Monitorul Oficial nr. 73/12 aprilie 1993

2001, sunt extrem de reduse: 106591 ha, comparativ cu terenul agricol aflat în proprietate privată - 12294 mii ha la 31.12.2000. În cursul ultimului deceniu, gradul de dotare cu tractoare și mașini agricole a gospodăriilor țărănești s-a menținut la un nivel extrem de scăzut, deși pe ansamblul sectorului privat (inclusiv prin privatizarea fostelor SMA) parcul de tractoare, în perioada 31.12.1991-31.12.2000, a crescut cu circa 42%. Singurul factor de producție care, în anii tranziției, a înregistrat o creștere îl constituie resursele de muncă, situate în prezent la o cotă care mai degrabă constituie un dezavantaj decât un determinant al creșterii.

Noii producători agricoli individuali lipsiți de resurse materiale și financiare - și, ceea ce este mai grav, în marea lor majoritate fără posibilități de formare a capitalului -, acționând într-un mediu economic lipsit de stimulentele reale pe care le poate oferi un sistem funcțional al piețelor specifice, fără cunoștințele de specialitate (tehnice și economice) necesare, puternic dezavantajați sub aspectul costurilor de scara redusă a activității pe care o desfășoară, privați de surse alternative de venituri (care ar facilita relaxarea barierelor la ieșiri din activitățile agricole) și-au modificat structura de producție, orientându-se spre culturi/activități/tehnologii tradiționale (în detrimentul celor moderne), și-au redus tranzacțiile pe piață, optând în număr mare pentru un sistem de producție autarhic. Un comportament atipic pentru o economie de piață competitivă, comportament care nu putea și nu poate să nu exercite o înrăurire negativă asupra procesului de creștere agricolă.

În depășirea acestei situații, politicile agricole promovate în anii tranziției au adus prea puține elemente pozitive, chiar și acestea, reduse ca număr și prin amplitudinea impactului, nu au putut fi valorificate pe deplin din cauza unor abordări parțiale, neîncadrate într-o viziune sistemică și ca urmare deficitară sub raportul perspectivei pe termen mediu și lung. De exemplu, printre facilitățile acordate de Legea nr. 83/1993 privind sprijinul acordat de stat producătorilor agricoli¹ erau prevăzute: credite pe termen mediu destinate investițiilor, în utilaje și animale, cu o dobândă subvenționată în proporție de 70%; credite pe termen lung menite investițiilor în infrastructura de producție a unităților agricole - nivelul prevăzut de subvenționare a dobânzilor era de 75% (diferența dintre dobânda pieței și nivelurile de subvenționare urma să fie acoperită din resurse bugetare); alocații destinate procurării de efective matcă - pentru speciile și rasele care urmau să fie stabilite de Ministerul Agriculturii și Alimentației - cuantumul alocației putea să ajungă la 50% din prețul de vânzare echivalent viu pentru animalele de carne. Cu toate acestea, procesul investițional - o pârghie indispensabilă în ajustarea structurală a sectorului agricol - nu a fost relansat, cum de altfel nici procesul de declin vizibil, încă din anul 1991, al efectivelor de animale nu a fost

---

¹ Implementarea întregului complex de măsuri care se încadrau în prevederile Legii nr. 83/1993 impunea un efort bugetar care depășea cu mult capacitățile bugetului din perioada respectivă, ca și a celui actual. Ca urmare, aplicarea prevederilor legii s-a realizat selectiv, în funcție de criteriile de alocare insuficient de bine precizate. În ansamblul ei, Legea nr. 83/1993 a fost abrogată în anul 1997, odată cu promovarea unui nou sistem de susținere a producătorilor agricoli prin resurse bugetare.

stopat. Cauzele acestui eșec sunt multiple, iar - în opinia noastră - printre acestea se detașează:

- (I) volumul scăzut al resurselor bugetare alocate susținerii procesului investițional (sugestiv în condițiile în care resursele financiare în mod obiectiv limitate ale unui buget sărac au fost alocate cu prioritate satisfacerii unor nevoi ale activității curente din agricultură; perspectiva evoluției în timp a fost substituită cu o politică de "campanie agricolă", care continuă până în prezent);
- (II) criteriile de alocare a resurselor bugetare insuficient de bine precizate, ca să asigure, pe de o parte, transparența necesară (inclusiv pentru evitarea presiunilor inflaționiste), iar pe de altă parte, să faciliteze adoptarea de către producătorii agricoli a unor decizii fundamentale, care urmau să angajeze pe termen mediu/lung exploatarea agricolă;
- (III) existența unui mediu economic prea puțin favorabil dezvoltării activităților economice din agricultură (iar printre elementele acestuia, nu pe ultimul plan, se situa lipsa stimulentei economice pe care le oferă prețurile liberalizate. Reamintim faptul că prețurile la produsele agricole considerate de bază - grâul, carnea de porc, carnea de pasăre și laptele de vacă - au fost liberalizate abia în anul 1997);
- (IV) inexistența unor piețe funcționale ale bunurilor agroalimentare și ale inputurilor necesare producătorilor agricoli (printre acestea, și piețele financiare în mediul rural);
- (V) existența și chiar consolidarea unor semnificative blocaje la ieșirea din activitățile agricole (asupra acestui ultim aspect vom mai reveni) etc.

Alte acțiuni pozitive promovate ulterior ca suport al reformei structurale din sectorul agricol - și în acest context avem în vedere: crearea bazelor necesare deblocării pieței funciare (eliminarea interdicțiilor privind tranzacțiile funciare - Legea nr. 54/1998 privind circulația juridică a terenurilor -, clarificarea și flexibilizarea reglementărilor privind cadrul legislativ al procesului de arendare a terenurilor - Legea nr. 65/1998); organizarea instituțională a dezvoltării rurale în noua organigramă a MAA - 1997; stimularea investițiilor, îndeosebi în utilaje agricole - Ordonanța nr. 36/1999 etc. sunt departe de a-și fi atins scopul. Și în aceste situații, cauzele se situează, pe de o parte, în zona penuriei de resurse financiare ale unor bugete anuale de austeritate care puteau fi alocate pe baze neinflaționiste sectorului agricol (orientate în continuare cu prioritate spre nevoile curente ale agricultorilor), iar, pe de altă parte, în lipsa unei abordări sistematice în favoarea unor acțiuni punctuale. În consecință, piețele agricole au continuat să rămână nefuncționale, agricultura nu a devenit un sector suficient de atractiv pentru plasamente private de capital, menite să asigure în cadrul exploatațiilor agricole lărgirea/intensificarea câmpului de activitate, nu s-a realizat un proces real de consolidare a gospodăriilor țărănești, o populație agricolă excedentară a rămas în continuare lipsită de surse alternative de ocupare (și, implicit, venituri alternative), menținându-se astfel, printre altele, ca factor de blocaj în procesul investițional etc. Prin efectele conexiunii inverse, toate acestea au restricționat drastic posibilitățile potențiale de impulsivitate a procesului de ajustare structurală a sectorului agricol, posibilități create de acțiunile sus-menționate.

În cadrul sectorului fermelor de stat (foste IAS și complexe industriale de creștere a animalelor), după reorganizarea acestora în societăți comerciale, reforma întreprinderii bazată pe restructurare și privatizare a bățut pasul pe loc până în anul 1997, iar privatizarea fostelor IAS s-a desfășurat ulterior într-un ritm de "pas de melc", până la finele deceniului trecut.

Încercările prelungite de menținere "în viață" a agenților economici cu capital de stat necompetitivi, prin infuzii repetate de resurse bugetare, s-au soldat cu un eșec ale cărui costuri au fost și sunt încă suportate de milioanele de contribuabili români. Cu toate acestea, întreprinderile de stat s-au dovedit incapabile să introducă politici financiare sănătoase și să ramburseze creditul și dobânda aferentă, ca dealtfel și datoriile restante care s-au tot acumulat.

O încercare de "tăiere a nodului gordian" în ceea ce privește reforma întreprinderilor s-a realizat abia începând cu anul 1997¹, an în care una dintre componentele majore ale politicii agricole a devenit privatizarea, restructurarea sau lichidarea întreprinderilor de stat de producție agricolă, precum și a celor din aval (depozite de cereale) și din amonte (servicii de mecanizare, de producere și comercializare a semințelor certificate etc.). Obiectivele reformei fermelor de stat, inițiată în anul 1997, au fost numai parțial atinse.

La mijlocul anului 1999 (30 iunie) privatizarea complexelor de creștere a animalelor (ferme de porci și păsări), ca dealtfel și a unităților prestatoare de servicii în agricultură (Agromec, Servagromec), a fost practic finalizată. Progrese vizibile s-au înregistrat, la data menționată, în domeniul privatizării spațiilor de depozitare a cerealelor și plantelor tehnice: dintr-un total de 29 de unități de tip CEREALCOM au fost privatizate 24 de societăți, iar în cazul celor de tip COMCEREAL, din 44 de societăți au fost privatizate 29. Societățile comerciale având ca obiect de activitate comerțul cu semințe au fost privatizate în totalitate (6 societăți comerciale). Șovăieli și inconsecvențe au constituit nota dominantă a politicii de privatizare a fostelor IAS. La sfârșitul lunii decembrie 2000, numai cca 267.500 ha de teren au fost transferate operatorilor privați, după cum urmează: contracte de concesiune și privatizare pentru activele care acopereau 255.168

¹ Sugestivă în acest sens este situația privatizării întreprinderilor agricole la sfârșitul anului 1996.

Tipul întreprinderii	Număr total	Capitalul social (miliarde lei)			Întreprinderi privatizate (număr)
		Total	Proprietatea statului		
			miliarde lei	%	
Foste IAS	490	6683	4237	63,4	0
Complexe de porci și păsări	109	3649	2343	64,2	2
Depozitare cereale (COMCEREAL, CEREALCOM)	73	1266	878	69,4	0
Întreprinderi prestatoare de servicii (AGROMECA)	1699	1315	920	70,0	468
Întreprinderi - comercializare semințe	6	-	-	-	0
Total	2377				470

Sursa FPS.

ha; contracte de concesiune către operatori privați care acopereau 112.423 ha¹. Acțiunile preconizate de MAAP pentru anul 2001, ca de altfel și repetatele declarații publice ale conducerii acestui minister, oferă speranțe pentru intensificarea și finalizarea cât mai grabnică a procesului de privatizare a fostelor IAS. Cu o acuitate sporită o reclamă atât încheierea continuă a activității economice din ultimii ani cu pierderi uriașe, acumularea unor datorii restante de mii de miliarde către băncile comerciale, bugetul statului și furnizori, cât și starea jalnică a capitalului de exploatare în numeroase unități de producție (foste IAS).

Actualmente, finalizarea cât mai grabnică a reformei întreprinderii (în componenta privatizare) constituie una dintre premisele esențiale ale sporirii eficienței alocării resurselor și implicit a relansării procesului de creștere în sectorul fostelor IAS.

Una dintre sferile esențiale ale procesului de ajustare structurală (cu riscul de a repeta trebuie să subliniem - premisa esențială a formării unui suport trainic pentru o creștere agricolă durabilă) în care politicile agricole promovate în anii tranziției au înregistrat un eșec (cu consecințe negative greu de evaluat) îl reprezintă problema piețelor concurențiale ale bunurilor agroalimentare și ale factorilor de producție.

Liberalizarea treptată a prețurilor produselor agroalimentare (în timp ce în restul economiei prețurile erau stabilite liber) - realizată pentru marea majoritate a produselor agricole în perioada 1990-1993, menținerea controlului administrativ al prețurilor produselor agricole considerate de importanță națională (grâu, carne de porc, carne de pasăre, lapte de vacă) până la începutul anului 1997 - formarea organizațiilor parastatale cu rol determinant în achiziționarea produselor agricole și distribuția de inputuri necesare producătorilor agricoli (așa-numiții integratori), privilegiile care le-au fost conferite (monopson în achizițiile de materii prime și servicii și de monopol în colectarea produselor) până în anul 1997, lipsa de preocupare în organizarea ofertei etc. au limitat drastic procesul de formare și dezvoltare ale piețelor concurențiale. Intrarea pe piață a noilor operatori comerciali privați era împiedicată de puternice bariere de natură economică. În acest sens, reamintim faptul că subvențiile care se cuveneau sub formă de prime la livrarea unor produse agricole, factori de producție la prețuri mai scăzute, creditele subvenționate etc. se acordau prin intermediul filierelor controlate de stat, al "integratorilor". Această situație a creat dezavantaje competitive majore comercianților din afara sistemului, celor privați în mod special, și astfel a frânat procesul de formare a pieței factorilor de producție. Cererea integratorilor mandatați de stat era hotărâtă pe cale administrativă și sprijinită prin credite preferențiale și comenzi ferme. Această cerere a acoperit oferta fermelor de stat, o parte din cea a societăților/asociațiilor agricole și puțin din cea a producătorilor privați. În timp ce reglementările asigurau accesul tuturor agenților economici la acest sistem, integratorii au optat pentru criteriile rentabilitate și au preferat să achiziționeze de la marii producători, ceea ce comporta costuri mai scăzute de

¹ G. Ioniță, D. Giurcă și J. Leonte (2001) - "Raportul ASAL privind privatizarea societăților de producție și prelucrare din agricultură", studiu prezentat la workshop-ul Băncii Mondiale "ASAL - Evaluarea politicilor agricole românești", București, 2001.

tranzacționare. În felul acesta, micii producători întâmpinau dificultăți mari în cunoașterea și accesul la cererea de produse agroalimentare (unul dintre motoarele creșterii agricole).

Menținerea controlului administrativ al prețurilor considerate de importanță națională și inexistența unor piețe funcționale au lipsit producătorii agricoli de stimulente și resurse financiare reale, care puteau susține procesul de creștere agricolă. S-a format un autentic cerc vicios sub raportul potențialului de creștere agricolă: creșterea era frânată de penuria de resurse pentru constituirea fondului de rulment și susținerea fondurilor pentru investiții, iar, la rândul lor, aceste fonduri nu puteau (și nu pot) fi asigurate, pe o bază reală, în afara unei creșteri competitive.

Începând cu anul 1997, s-a realizat liberalizarea prețurilor tuturor produselor agricole și parțial a politicii comerciale. Dar avantajele potențiale ale politicii de liberalizare au fost decompensate în anii următori de întârzieri semnificative, ezitări sau chiar absența unor reforme structurale, cum ar fi: realizarea de progrese semnificative în funcționarea pieței factorilor de producție (concludent este cazul piețelor financiare în mediul rural); organizarea ofertei producătorilor agricoli; privatizarea unor filiere importante de achiziții-desfacere; demonopolizarea cererii prin relaxarea restricțiilor la intrarea pe piață a noilor operatori; privatizarea fermelor de stat; promovarea unei politici active de dezvoltare rurală etc.

Alte cauze ale eșecului politicilor agricole, promovate în cursul perioadei asocierii la UE, pe calea susținerii unei creșteri agricole durabile sunt reprezentate de:

- Politica de orientare cu prioritate a resurselor financiare ale unui buget sărac (pe parcursul întregii perioade de tranziție) spre susținerea nevoilor curente ale producătorilor agricoli în detrimentul procesului investițional. Ca urmare, procesul investițional a înregistrat un curs extrem de nefavorabil, în condițiile în care marea majoritate a exploatațiilor/întreprinderilor agricole nu a dispus (și nici azi nu dispune) de posibilități de formare a capitalului. Efectele asupra creării premiselor materiale indispensabile pentru formarea unor baze solide procesului de creștere agricolă au fost extrem de nefavorabile;
- Modul în care a fost concepută, dar mai ales promovată politica creditului rural în perioada 1992-1996. Creditul agricol a fost raționalizat prin mecanisme fiscale și cvasifiscale, în avantajul fermelor mari, în special de stat, care au impus costuri ridicate contribuabililor și consumatorilor. Operatorii rurali neagricoli nu puteau împrumuta decât cu dobânzi la cursul pieței. O astfel de politică era pronunțat discriminatorie, dezavantajând micii producători, întreprinzătorii pe cont propriu și întreprinzătorii rurali neagricoli. Ea s-a repercutat negativ asupra investițiilor și a potențialului de producție a acestor categorii de agenți economici care trebuiau să-și amâne planurile de investiție, în așteptarea unor credite obținute în condiții favorabile. În afara faptului că întârzia creșterea, orice credit comercial nu era acordat decât pe bază de garanții, prin care împrumuturile bancare - cu o rată a dobânzii fie preferențială, fie la nivelul pieței - deveneau inaccesibile majorității agenților economici din zonele rurale care ar fi avut capacitatea

de a le returna, precum producătorii agricoli și întreprinzătorii pe cont propriu agricoli. Mai mult, creditul era scump, acordat cu rate ale dobânzii real pozitive ridicate pentru a acoperi primele de risc ridicat și pentru a compensa povara unui portofoliu de credite neperformante. Pentru majoritatea întreprinzătorilor din rural, singura alternativă de creditare o reprezentau furnizorii sau clienții, o sursă nu mai puțin costisitoare. Segmentarea pieței creditului rural penaliza sever pe beneficiarii de credite bun platnici, transferând prin intermediul politicilor economice generale avantajele creditului agricol preferențial unui mic număr de ferme de stat ineficiente;

- Nefinalizarea reformei politicii de susținere financiară a producătorilor agricoli inițiată începând cu anul 1997 - o susținere transparentă, neinflaționistă, care să ajungă direct la producătorul agricol pe baza unor criterii de eficacitate economică și egalitate a șanselor tuturor categoriilor de agenți economici. Primii pași au fost urmați de ezitări, inconsecvență și chiar abandon al unora din principiile inițiale;
- Continuarea unei politici rurale cu caracter monosectorial (și după anii 1997-1998), cu un accent pus excesiv pe agricultură. Deși preocupările legate de dezvoltarea rurală s-au accentuat în ultimii ani (datorate și necesității de aliniere la condițiile cunoscute sub numele de "acquis communautaire" sau a eforturilor organizațiilor internaționale), acestea nu au reușit să ofere alternative excedentului de populație rurală ocupată în agricultură, perpetuându-se astfel semnificative blocaje la ieșirea din activitățile agricole, una din cele mai semnificative forțe inerțiale ale procesului de ajustare structurală a sectorului agricol din România în cursul ultimului deceniu al secolului XX.

În concluzie credem că putem afirma că, în cursul perioadei de asociere la Uniunea Europeană, acțiunea guvernamentală, care a fost promovată, nu a fost în măsură să asigure edificarea unei temelii trainice procesului de creștere agricolă, deși o serie de acțiuni punctuale de politică agricolă pot fi considerate ca autentice "pietre de temelie", care însă au fost puține și, mai ales, lipsite de liantul necesar unei zidiri durabile. Sintetizând cele prezentate până la acest punct, considerăm că - în esență - cauzele eșecului au fost determinate de:

- Lipsa unei strategii pragmatice de dezvoltare a agriculturii românești pe termen mediu și lung acceptate (cel puțin în ceea ce privește coordonatele generale) de întregul spectru al forțelor politice din țară. Inexistența acestui consens a generat o stare de confuzie cu inevitabile consecințe asupra procesului de creștere;
- Fundamentarea și promovarea politicii agricole axate pe abordări/rezolvări punctuale, în detrimentul unei viziuni sistemice de natură să asigure luarea în considerare atât a costurilor și a rezultatelor nemijlocite ale diferitelor acțiuni de politică agricolă, cât și a efectelor de compensare sau decompensare în zonele conexe acestora, efecte ce se manifestă prin conexiuni inverse;
- Insuficienta atenție acordată (sau, dacă în anumite perioade a existat în plan programatic, aceasta a fost pusă în umbră de ezitări, inconsecvențe,

jumătăți de măsură etc.) procesului de ajustare structurală a sectorului agricol, în cele două componente esențiale ale acestuia:

- reforma întreprinderii;
- formarea și dezvoltarea piețelor concurențiale.

- Incapacitatea de a asigura premisele necesare relansării procesului investițional în sectorul agricol bazat pe capitalul privat: formarea mediului economic de natură să transforme agricultura într-o zonă atractivă pentru plasament de capital; consolidarea agenților economici (ca rezultat al procesului de ajustare structurală) și, implicit, a posibilităților de capitalizare; perpetuarea politicii de orientare cu prioritate a resurselor unor bugete de austeritate către nevoile curente ale producătorilor agricoli în detrimentul procesului investițional etc.;
- Promovarea de politici care au favorizat anumite categorii de agenți economici (în detrimentul altora) în procesul de alocare a resurselor bugetare în cadrul unei politici agricole cu o pronunțată tentă sectorială bazată, în esență, pe neîncredere în forțele și mecanismele pieței, pe încălcarea principiilor de eficacitate economică și egalitate a șanselor tuturor agenților economici în concurență pentru banul public;
- Insuficienta atenție acordată ridicării barierelor la ieșirea din activitățile agricole a unui semnificativ excedent de resurse de muncă, excedent care a fost amplificat în cursul ultimului deceniu al secolului XX.

În aceste condiții, agricultura României continuă să se confrunte și în prezent cu două probleme fundamentale:

- o profundă criză a eficienței care și-a făcut simțită prezența în forme mai mult sau mai puțin vizibile cu mult înainte de anul 1999;
- un însemnat surplus al resurselor de muncă.

Ca o expresie a deficitului de performanță în anii tranziției, competitivitatea producătorilor agricoli din România s-a înscris pe o pantă descendentă, adâncind decalajele nu numai față de țările membre ale UE, ci și în raport cu țările situate în vecinătatea țării noastre candidate la aderarea în Uniunea Europeană. Semnificația decalajului de competitivitate este amplificată actualmente de apropierea momentului în care va avea loc "stingerea"/finalizarea "Acordului european, instituind o asociere între România, pe de o parte, Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte", moment care va echivala cu desființarea barierelor vamale în raport cu țările UE, chiar înainte de admiterea României în această organizație internațională.

În aceste condiții considerăm că, în prezent, obiectivul de bază al politicilor agricole (anexa 1), obiectiv a cărui transpunere în viață nu mai poate fi tergiversată, îl reprezintă creșterea semnificativă a performanței economice și, pe această premisă, a competitivității producătorilor agricoli români pe piața internă și pe piețele internaționale, condiții indispensabile ale unui proces de creștere agricolă durabilă. Realizarea acestui obiectiv este de neconceput fără promovarea consecventă a reformelor sistemice și structurale, care vizează în egală măsură exploatarea/întreprinderea agricolă, dezvoltarea complexă/integrată a zonelor

rurale și, nu în ultimul rând, piețele specifice (factori de producție și a bunurilor agroalimentare).

Pregătirea condițiilor de integrare a țării noastre în piața unică europeană aduce în actualitate necesitatea asigurării compatibilității cu politica agricolă a Uniunii Europene. În legătură cu aceasta se impun însă câteva precizări cu implicații directe asupra opțiunilor privind mijloacele de susținere a politicii agricole din perioada care precede momentul în care țara noastră va deveni membră a Uniunii Europene.

În ansamblul ei, politica agricolă comună (PAC), axată încă pe o puternică susținere și protecție a producătorilor agricoli comunitari, este extrem de costisitoare. Nivelul ridicat al dezvoltării economice a țărilor membre ale Uniunii Europene, ca de altfel și ponderea relativ scăzută a agriculturii în PIB și a populației agricole în totalul populației active, a făcut posibilă suportarea acestor costuri de către contribuabili și consumatori.

Situația economică din țara noastră este departe de a putea oferi aceste premise favorabile. În condițiile unei politici neinflaționiste, aplicarea ansamblului de măsuri și a nivelurilor de sprijinire a producătorilor agricoli, promovate prin actuala politică agricolă comună, ar putea fi susținute cu greu prin resursele bugetare disponibile, pe termen scurt și mediu (și numai în detrimentul altor priorități economice și sociale ale unui buget de austeritate, grevat deja puternic de nivelul actual al datoriei publice), în perioada de pregătire a integrării țării noastre în Uniunea Europeană¹.

Nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că prevederile actualei PAC vizează și se aplică în condițiile unei agriculturi dezvoltate, în care problemele fundamentale ale ajustării structurale în componentele esențiale ale acesteia – reforma întreprinderii (inclusiv dotarea cu mijloace tehnice a fermelor) și formarea/consolidarea piețelor concurențiale –, care sunt de actualitate în România, au fost în cea mai mare parte a lor soluționate în Uniunea Europeană².

¹ Din studiul elaborat de Institutul de Economie Agrară al Academiei Române, consacrat evaluării impactului generat de aderarea țării noastre la Uniunea Europeană, rezultă că adoptarea actualei politici de preț, piață din cadrul PAC a UE, ar conduce la o sporire a veniturilor producătorilor agricoli (asigurată prin resurse bugetare și suplimentarea cheltuielilor de consum alimentar ale menajelor) cu cca 1,2 miliarde euro, concomitent cu creșterea cheltuielilor consumatorilor de produse agroalimentare cu peste 850 milioane euro (vezi: dr. Cecilia Alexandri, Cornelia Alboiu, "Efectele adoptării PAC asupra bunăstării", studiu IEA, București, 2001).

² Un moment de referință în considerarea politicii structurale ca pilon al PAC alături de politica de preț-piață îl reprezintă Planul Mansholt ("Memorandum privind reforma agriculturii în CEE", 1968). Obiectivul acestuia a fost axat pe un program pe termen lung privind restructurarea fermelor din CEE, situând într-o poziție centrală procesul de creare a "unităților moderne de producție" (unități de referință erau considerate exploatațile de 80-120 ha pentru cultura mare și 40-60 de vaci de lapte sau echivalentul acestora pentru alte activități), având ca suport planuri selective de investiții. Realizarea Planului Mansholt presupunea ieșirea din activitățile agricole a circa 5 milioane de persoane (în anul 1968, în CEE erau aproape 10 milioane de agricultori), grație unor măsuri de pensionare anticipată sau/și de reconversie profesională. Terenurile astfel "eliberate" urmau să susțină restructurarea fermelor rămase. Deși, comparativ cu obiectivele propuse, rezultatele aplicării Planului Mansholt au fost apreciate ca

În condițiile în care fermele familiale, în cea mai mare parte a lor consolidate, sunt predominante în țările Uniunii Europene ca formă de organizare a producției agricole, iar piețele specifice își exercită rolul, problemele structurale au alte obiective, o altă conotație.

Ca urmare, pe lângă implicațiile bugetare s-ar impune analizat și un alt aspect. Avem în vedere măsura în care o susținere masivă a producătorilor agricoli prin unele politici de tip PAC (protecție puternică de frontiere, prețuri minim garantate la niveluri ce atrag necesitatea subvenționării exporturilor și formarea unor mari stocuri de produse excedentare etc.) s-ar dovedi oportună sau ar frâna ajutarea structurală rapidă a agriculturii, o condiție indispensabilă a creșterii capacității de concurență a producătorilor agricoli și a produselor românești, care la rândul ei constituie o premisă esențială a integrării cu succes (pe baza criteriilor de cost-beneficiu) a agriculturii României într-un spațiu economic cu o agricultură dezvoltată, dar și cu o cerere de produse agroalimentare a peste 370 de milioane de consumatori.

Evoluția probabilă pe termen mediu și lung a PAC - în acord cu tendințele de schimbare radicală care se conturează în prezent, conform Agendei 2000 - va fi axată pe: creșterea competitivității sectorului agroalimentar; reducerea substanțială a susținerii prețurilor (în scopul alinierii la prețurile pieței mondiale), reducere compensată (unde este cazul) printr-o formă sau alta de plăți directe (o mai clară și mai extinsă separare între politica de preț/piață și cea de sprijinire a veniturilor producătorilor agricoli); creșterea capacității de a realiza exporturi nesubvenționate; consolidarea politicii de dezvoltare rurală integrată și, implicit, de protejare a mediului înconjurător.

În acest context, în perioada de pregătire a condițiilor de aderare la Uniunea Europeană, încercarea de aplicare ca atare (fără o evaluare prealabilă a costurilor și a beneficiilor, ca și a posibilităților de susținere bugetară a diferitelor măsuri) a politicilor și mecanismelor de susținere/protecție a agricultorilor de tipul actualei PAC (îndeosebi în componenta politicilor de preț-piață) ar însemna fundamentarea opțiunilor "cu fața întoarsă spre trecut" și, implicit, edificarea unor politici agricole care, pe lângă faptul că ar fi extrem de costisitoare și discutabile din punctul de vedere al aportului la înfăptuirea unei profunde ajustări structurale pe care o impune situația actuală a sectorului agricol, s-ar putea (cu o mare probabilitate) ca, în momentul aderării României la Uniunea Europeană, să fie perimate.

---

modeste (în parte și din cauza reacțiilor vehemente în rândul mediilor profesionale agricole), acestea au deschis calea unor transformări care au condus la actuala structură agrară din UE. În sprijinul reformelor structurale la nivelul întreprinderii Consiliul de Miniștri (al CEE) a adoptat (1972) trei directive sociostructurale: asupra investițiilor, asupra stimulentei privind ieșirea din activitățile agricole, asupra formării. Aceste reglementări au constituit punctul de plecare al măsurilor dezvoltate ulterior în următoarele direcții: măsuri în favoarea agricultorilor (pensionare timpurie și reconversie profesională), măsuri în favoarea exploatațiilor (ajutoare pentru investiții selective pe baza planurilor de dezvoltare și ținerea evidenței contabile), măsuri în favoarea comercializării și procesării produselor agricole (programe de dezvoltare sectorială sau regională, ajutoare pentru organizațiile de producători), măsuri regionale (zone montane și regiuni defavorizate), vezi: Yves Petit, "La politique agricole commune (PAC)", La Documentation française, Paris, 1999, pag. 11-12.

Anexă

Elemente reprezentative ale politicilor agricole

Sfera politicilor	Caracteristici definitorii, evoluții/consecințe	
	anii '90	perioada actuală
1. Politica sistemică - reforma proprietății	<ul style="list-style-type: none"> reforma funciară - constituirea și reconstituirea drepturilor de proprietate (Legea nr.18/91 și Legea nr.1/2000): <ul style="list-style-type: none"> un proces nefinalizat, prelungit timp îndelungat; o excesivă fărâmițare a proprietății funciare; noii proprietari lipsiți de suportul tehnic și economic necesar consolidării proprietății. 	<ul style="list-style-type: none"> finalizarea rapidă a reformei funciare nu este nominalizată în forma explicită ca o prioritate a politicii agricole
	<ul style="list-style-type: none"> privatizarea întreprinderilor de stat declanșate cu o mare întârziere: <ul style="list-style-type: none"> un proces marcat de inconsecvență; aparitia și consolidarea unei structuri difuze a raporturilor de proprietate. 	<ul style="list-style-type: none"> intenție declarată de accelerare a privatizării fostelor IAS; rezultate modeste până în prezent.
2. Politica structurală: 2.1. Reforma întreprinderii și consolidarea sectorului privat	<ul style="list-style-type: none"> reorganizarea fostelor întreprinderi de stat ca societăți comerciale: <ul style="list-style-type: none"> descentralizarea autorității decizionale și, în lipsa privatizării, diluarea responsabilității manageriale; consolidarea unei structuri difuze a raporturilor de proprietate; în timp, accentuarea pronunțată a ineficienței în alocarea resurselor. dezmembrarea rapidă a fostelor CAP: <ul style="list-style-type: none"> proces haotic formarea unui număr mare de gospodării țărănești ca o înzestrare cu resurse și, implicit, un potențial de producție extrem de scăzut, o slabă legătură cu piețele specifice; în cea mai mare parte lipsite de posibilități de formare a capitalului. formarea de asociații în producția primară (Legea nr. 36/1991; Legea nr. 31/1991): <ul style="list-style-type: none"> în cadrul societăților agricole cu personalitate juridică formate în baza Legii nr. 36/91, în condițiile unei structuri difuze a raporturilor de proprietate, s-a conturat, în timp, ca fenomen de 	<ul style="list-style-type: none"> o politică structurală orientată exclusiv spre unități agricole de mari dimensiuni; dezvoltarea procesului de asociere în producția primară - obiectiv explicit al politicii agricole; orientarea spre performanță și implicit spre competitivitatea asociațiilor de producție nu constituie un obiectiv declarat al politicii agricole; formarea și consolidarea fermelor familiale, ca o structură compatibilă cu cea existentă în UE, nu constituie o preocupare actuală; semnificative

Sfera politicilor	Caracteristici definitorii, evoluții/consecințe	
	anii '90	perioada actuală
	<p>masă un comportament economic/managerial atipic unei economii concurențiale; orientarea spre performanță a societăților agricole nu a constituit un obiectiv al politicii agricole.</p> <ul style="list-style-type: none"> • apariția unor exploatații/întreprinderi agricole organizate pe principiile firmei private; • reorganizarea fostelor regii autonome: <ul style="list-style-type: none"> - nu s-au înregistrat progresele scontate pe calea eficacității economice. • asanarea mediului economic de agenții economici neviabili: <ul style="list-style-type: none"> - un proces declanșat cu o mare întârziere, fără a fi însă însoțit în suficientă măsură de latura constructivă (redistribuirea cu eficacitate a activelor eliberate, stimularea procesului de creare a noi întreprinderi etc.). • consolidarea sectorului privat a devenit târziu un obiectiv explicit al politicii agricole; un proces marcat de jumătăți de măsură și de inconsecvență. 	<p>restricții și blocaje în calea formării fermelor familiale.</p>
2.2. Formarea și dezvoltarea piețelor concurențiale	<ul style="list-style-type: none"> • în primii ani nu a constituit un obiectiv al politicii agricole; ulterior, un obiectiv asumat, dar nerealizat: <ul style="list-style-type: none"> - un mediu concurențial subdezvoltat și puternic dezechilibrat, în defavoarea producătorilor agricoli; semnificative restricții și blocaje în procesul creșterii agricole. 	<ul style="list-style-type: none"> • organizarea ofertei - un obiectiv programatic; până în prezent, neconcretizat.
3. Politica de preț-piață	<ul style="list-style-type: none"> • liberalizarea treptată și tardivă a prețurilor produselor agricole; • în decursul întregii perioade nu a existat o politică de preț-piață coerentă și consecventă. 	<ul style="list-style-type: none"> • o încercare de preluare ca atare a politicii de preț-piață din cadrul PAC a UE în caracteristicile definitorii ale acesteia - din anii '90 ai secolului XX, în beneficiul unităților agricole mari • o tendință de reglementare excesivă

Sfera politicilor	Caracteristici definitorii, evoluții/consecințe	
	anii '90	perioada actuală
4. Politica de susținere financiară a producătorilor agricoli	<ul style="list-style-type: none"> • în primii ani, favorizarea întreprinderilor de stat în detrimentul gospodăriilor țărănești; • canalizarea cu prioritate a resurselor bugetare în favoarea nevoilor curente și, implicit, în defavoarea procesului investițional; • inexistența unui sistem sustenabil coerent și stabil; evidente implicații negative la nivel microeconomic, îndeosebi asupra proceselor decizionale care vizează orientarea în viitor a exploatației/întreprinderilor agricole; • segmentarea pieței creditului din mediul rural. 	<ul style="list-style-type: none"> • în curs de cristalizare un sistem orientat exclusiv spre marile unități agricole; • perpetuarea procesului de facilitare a nevoilor curente în defavoarea procesului investițional.
5. Politica comercială	<ul style="list-style-type: none"> • la mijlocul anilor '90, un protecționism excesiv, relaxat ulterior; • o politică incoerentă și inconsecventă de promovare a exporturilor. 	<ul style="list-style-type: none"> • o tendință de susținere financiară a exportului anumitor produse, în limita acordurilor internaționale; • nu sunt excluse tentativele de accentuare a protecționismului.
6. Politica de dezvoltare rurală	<ul style="list-style-type: none"> • predominant un caracter mono-sectorial; tendințe de diversificare apar în ultimii ani ai secolului XX: - nu a fost în măsură să susțină procesul de ieșire din activitățile agricole a resurselor de muncă excedentare. 	Incertitudine.

Bibliografie

1. **Davidova, S., Giurca, D., Rusali, M., Hubbard, L.** (1999): WTO Commitments and PAC adoption in CEEC: The case of Romania. *MOCT-MOST: "Economic Policy in Transition Economies"*, Kluwer Academic Publisher
2. **Davidovici, I.** (1998): Forțe inerțiale și dinamice ale restructurării agriculturii, *Analele INCE*, București
3. **Gavrilescu, D., Davidovici, I., Giurcă, D.** (2001): Spațiul rural și sectorul agroalimentar, Editura Expert

4. **Gavrilescu, D., Giurca, D.** (coord.) (2000): Economie Agroalimentară Editura Expert București
5. **Giurca, D., Van Depoele, L.** (2001): "Elemente de Politică Agricolă Comună" , colecția Micromonografii : Politici Europene, editată de Institutul European
6. **Loyat, J., Petit, Y.** (1999): *La politique agricole commune (PAC)*, La documentation Française, Paris
7. **Thomson, K. J., Snowdon, P.J., Egdell, J.M.** (1996): Agricultural policy process in the EU. Report to FAO. University of Aberdeen, UK
8. **Van Depoele, L.** (2000): EU structural, rural and regional policy in the EU, *Agricultural Policy and Enlargement of the European Union*, Wageningen Pers
9. **European Commission** – Enlargement and agriculture: An integration strategy for the EU's new member states, Brussels, January 2002
10. **European Commission** - DG VI 1998 - Agricultural situation and prospects in the Central European Countries - Romania, working document, May 1998
11. **European Commission** - DG VI 1999 - EUROSTAT, Agriculture 1999 - Office for Official Publications of the European Communities
12. **European Commission DGVI** (1998): Agricultural Situation and Perspectives in the CEEC: Romania
13. **European Commission DG VI** (1999): Prospects for agricultural market
14. **OECD** (2000): Review of agricultural policies: Romania
15. *** Council Regulation no. 1251/1999, establishing a system of support payments paid directly to producers of certain arable crops
16. *** Council Regulation no. 1254/1999, establishing a common organisation of the market in beef and veal
17. *** Council Regulation no. 2467/98, establishing a common organisation of the market in sheepmeat and goatmeat sector
18. *** Council Regulation no. 2759/75 establishing a common organisation of the market for pig meat, amended by Council Regulation no. 1365/2000
19. *** Council Regulation no. 1493/1999, establishing a common organization of the market in wine sector
20. *** Council Regulation (EC) no. 2038/99 establishing a common organization of the market in the sugar sector
21. *** Council Regulation no. 1255/1999 establishing the common market organisation for milk and milk products